

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0525U000556

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 29-12-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Макарова Олена Павлівна

2. Olena P. Makarova

Кваліфікація: к. психол. н., доц., 19.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5480-5942

Вид дисертації: доктор наук

Аспірантура/Докторантура: ні

Шифр наукової спеціальності: 12.00.09

Назва наукової спеціальності: Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 30-01-2026

Спеціальність за освітою: Право

Місце роботи здобувача: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): Д 64.700.01

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 10.79.41

Тема дисертації:

1. Теоретико-правові та праксеологічні засади судово-психіатричної експертизи
2. Theoretical, legal and praxeological foundations of forensic psychiatric examination

Реферат:

1. Дисертацію присвячено комплексному дослідженню теоретико-правових і праксеологічних аспектів призначення та використання висновків судово-психіатричної експертизи у кримінальному судочинстві. У роботі визначено, що основними завданнями судово-психіатричної експертизи є оцінка психічного стану особи, а також визначення її дієздатності та процесуальної здатності, тобто можливості повноцінно брати участь у судовому процесі, усвідомлювати значення власних дій та керувати ними. Окрім цього, судово-психіатрична експертиза має на меті встановлення причинно-наслідковий зв'язку між психічним розладом, виявленим у досліджуваної особи, її конкретними діями (або бездіяльністю) та настанням певних юридично значущих наслідків. У процесі експертного дослідження фахівці не лише констатують наявність або відсутність психічних відхилень, а й аналізують ступінь їхнього впливу на інтелектуально-вольову сферу, здатність суб'єкта до критичного мислення, прийняття рішень та соціальної адаптації. Така діяльність вимагає комплексного підходу, що поєднує медичні, психологічні та правові аспекти, що забезпечує об'єктивність та повноту експертного висновку. Важливе значення має також урахування динаміки

психічного стану, умови життєдіяльності особи, можливих зовнішніх впливів, що зумовлює необхідність індивідуалізованого підходу до кожного випадку. Встановлено, що судово-психіатричну експертизу доцільно класифікувати за низкою критеріїв, які відображають різноманітність її форм, методів і завдань у судово-експертній практиці. Зокрема, за об'єктом дослідження розрізняють експертизи, що проводяться щодо живих осіб, та посмертні експертизи, спрямовані на ретроспективне встановлення психічного стану особи в певний момент часу. За обсягом дослідження експертизи можуть бути первинними, додатковими чи повторними, залежно від повноти попередніх висновків і необхідності уточнення результатів. Критерій кількості залучених експертів дозволяє виокремити одноособові та комісійні експертизи, останні з яких забезпечують більш глибокий, міждисциплінарний аналіз складних випадків. За типом завдань судово-психіатричні експертизи поділяються на ті, що встановлюють осудність чи неосудність особи, визначають її дієздатність, здатність брати участь у судовому процесі. Важливим є й поділ за формою проведення – на амбулаторні, стаціонарні та заочні експертизи, що зумовлюється характером психічного стану особи та необхідністю тривалого спостереження. Такий підхід до систематизації видів судово-психіатричної експертизи забезпечує наукову обґрунтованість, уніфікацію практики її призначення та сприяє підвищенню ефективності судово-експертного забезпечення правосуддя. З'ясовано, що первинну судово-психіатричну експертизу може призначати як суд, так і органи досудового розслідування у випадках, коли виникають обґрунтовані сумніви щодо психічного стану особи. Крім того, суд або слідчий суддя має право призначити повторну чи додаткову судово-психіатричну експертизу, якщо є сумніви у правильності або повноті висновків первинної експертизи.

2. The dissertation is devoted to a comprehensive study of the theoretical, legal and praxeological aspects of the purpose and use of forensic psychiatric examination findings, as well as the development of methods that integrate modern achievements in forensic science and related sciences. It has been determined that the main tasks of forensic psychiatric examination are to assess the mental state of a person, as well as to determine his legal capacity and procedural ability, that is, the ability to fully participate in the legal process, to realize the meaning of his own actions and to manage them. In addition, forensic psychiatric examination aims to establish a cause-and-effect relationship between the mental disorder detected in the person under investigation, his specific actions (or inaction) and the occurrence of certain legally significant consequences. In the process of expert examination, specialists not only state the presence or absence of mental abnormalities, but also analyze the degree of their influence on the intellectual-volitional sphere, the subject's ability to critical thinking, decision-making and social adaptation. Such activities require a comprehensive approach that combines medical, psychological and legal aspects, which ensures the objectivity and completeness of the expert opinion. It is also important to take into account the dynamics of the mental state, the person's living conditions, and possible external influences, which necessitates an individualized approach to each case. It has been established that forensic psychiatric expertise should be classified according to a number of criteria that reflect the diversity of its forms, methods and tasks in forensic expertise practice. In particular, according to the object of study, there are examinations conducted on living persons and posthumous examinations aimed at retrospectively establishing the mental state of a person at a certain point in time. According to the scope of the study, examinations can be primary, additional or repeated, depending on the completeness of the previous conclusions and the need to clarify the results. The criterion of the number of experts involved allows us to distinguish single-person and commission examinations, the latter of which provide a more in-depth, interdisciplinary analysis of complex cases. According to the type of tasks, forensic psychiatric examinations are divided into those that establish the sanity or insanity of a person, determine his legal capacity, and the ability to participate in the trial. The division by form of conduct is also important - into outpatient, inpatient and correspondence examinations, which is determined by the nature of the person's mental state and the need for long-term observation. Such an approach to the systematization of types of forensic psychiatric examination ensures scientific validity, unification of the practice of its appointment and contributes to increasing the efficiency of forensic expert provision of justice. It is determined that the initial forensic psychiatric examination may be ordered by both the court and the pre-trial investigation bodies in cases where there are reasonable doubts about the mental state of a person. In addition, the court or investigating judge has the right to

order a repeated or additional forensic psychiatric examination if there are doubts about the correctness or completeness of the conclusions of the initial examination.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Макарова О. П. Теоретико-правові та праксеологічні засади судово-психіатричної експертизи: монографія / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. О. Гусевої. Харків: Майдан, 2025. 288 с.
- 2. Макарова О. П. Теоретико-правові засади проведення судово-психіатричної експертизи у кримінальному провадженні. Право і безпека. 2023. № 3(90). С. 190-200. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.3.16>.
- 3. Макарова О. П. Історія розвитку судово-психіатричної експертизи. Правовий часопис Донбасу. 2023. № 2 (83). С. 87-89. DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2023-83-87-90>.
- 4. Макарова О. П. Судово-психіатрична експертиза: теоретичні аспекти та проблеми призначення. Наше право. 2023. № 4. С. 61-66. DOI: <https://doi.org/10.32782/NP.2023.4.9>.
- 5. Макарова О. П. Класифікація судово-психіатричних експертиз та їх класифікація. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2023. № 4 (103). С. 245-254. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2023.4.23>.
- 6. Макарова О. П. Роль експерта в проведенні комплексної судово-психолого-психіатричної експертизи в сучасній Україні. Соціологія права. 2023. Вип. 1-2 (44-45). С. 60-63. DOI: <https://doi.org/10.37687/2413-6433.2023-1-2.10>.
- 7. Макарова О. П. Законодавча регламентація призначення судово-психіатричної експертизи у кримінальному та цивільному провадженнях. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2023. № 4 (125). С. 227-232. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2023-4-227-232>.
- 8. Макарова О. П. Тактичні особливості проведення допиту в кримінальному провадженні. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2023. Спеціальний випуск № 2 (127). С. 207-212. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2023-6-207-212>.
- 9. Makarova O. P. Forensic Psychiatric Examination: General Theoretical Issues. Archives of Criminology and Forensic Sciences. 2023. № 2 (8). С. 148-156. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.8.2023.13>.
- 10. Макарова О. П. Правова природа висновку і показань експерта-психіатра. Наше право. 2024. № 1. С. 119-124. DOI: <https://doi.org/10.32782/NP.2024.1.14>.
- 11. Макарова О. П. Роль та особливості залучення експерта-психіатра стороною захисту в судовому процесі: підвищення об'єктивності та захист прав обвинувачених. Право.ua. 2024. № 1. С. 128-134. DOI: <https://doi.org/10.32782/LAW.UA.2024.1.2>.
- 12. Макарова О. П. Вплив психологічних особливостей особистості на тактику проведення судово-психіатричної експертизи. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2024. № 2 (105). Ч. 1. С. 167-180. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2024.2.16>.
- 13. Makarova O. Tactic of Involving a Specialist in Interrogation. Archives of Criminology and Forensic Sciences. 2024. № 1 (9). Pp. 122-132. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.9.2024.10>

- 14. Макарова О. П. Міжнародний досвід використання експертних висновків у кримінальному судочинстві. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2024. № 3(106). С. 207–218. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2024.3.17>.
- 15. Макарова О. П. Науково-методичні засади формування достовірного висновку експерта. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2024. № 2 (32). С. 322–333. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2024.2.23>.
- 16. Макарова О.П. Міжнародне співробітництво у сфері судово-психіатричних експертиз: можливості для України. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2024. № 3 (33). С. 315–323. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2024.3.28>.
- 17. Макарова О. П. Забезпечення процесуальних прав учасників кримінального провадження на етапі досудового розслідування: теоретико-правовий і криміналістичні аспекти. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2025. № 2 (35). Ч. 1. С. 254–262. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2025.2.19>.
- 18. Khurtenko O., Miloradova N., Makarova O., Dzhahupov H., Bereziak K., Kravchenko T. The Process of Individual Decision-Making in Non-Standard Situations: A Theoretical Aspect. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience. 2020. Vol. 11, Iss. 3. Pp. 17-36. DOI: <https://doi.org/10.18662/brain/11.4/139> (Web of Science).
- 19. Kryvoruchko L., Pylyp V., Makarova O. Activities of Ukraine law enforcement agencies to ensure the rights and freedoms of citizens during martial law. Amazonia Investiga. 2023. Vol. 12, Iss. 64. Pp. 228–236. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.64.04.18> (Web of Science).
- 20. Fedorenko O., Miloradova N., Kharchenko T., Dotsenko V., Makarova O., Chervonyi P., Makarenko P. Communicative Competence of Law Enforcement Officers. Brazilian Journal of Education, Technology and Society. 2023. Vol. 16, No. 2. Pp. 349–360. DOI: <https://doi.org/10.14571/brajets.v16.n2.349-360> (Web of Science).
- 21. Husieva V., Kryvoruchko L., Pylyp V., Makarova O., Shynkarenko I. The offender and the theory of legal personality: International and Ukrainian contexts. Amazonia Investiga. 2024. Vol. 13, Iss. 74. Pp. 193–200. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.74.02.16> (Web of Science).
- 22. Yevdokimova O. O., Kharchenko V. B., Zhdanova I. V., Liaska O. P., Makarova O. P., Mokhorieva O. M., Sarbiei, Y. V. Dynamics of components of physical and mental health of law enforcement officers during the period of martial law. Wiadomosci Lekarskie. 2024. Vol. LXXVII, Is. 6. Pp. 1174–1180. DOI: [10.36740/WLek202406110](https://doi.org/10.36740/WLek202406110) (Scopus).
- 23. Makarova O.P., Kolomoitsev M.M., Iemets I.O., Yatsenko I. V. Legal principles of using special medical and psychiatric knowledge in criminal proceedings: Ukrainian context and international standards. Wiadomosci Lekarskie. 2025. Vol. LXXVIII, Iss. 2. Pp. 435–441. DOI: [10.36740/WLek/197137](https://doi.org/10.36740/WLek/197137) (Scopus).

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0123U105094

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шепітько Валерій Юрійович
2. Valerii Y. Shepitko

Кваліфікація: д.ю.н., професор, 12.00.09**Ідентифікатор ORCID ID:** Не застосовується**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого**Код за ЄДРПОУ:** 02071139**Місцезнаходження:** вул. Пушкінська, Харків, Харківський р-н., 61024, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Черноус Юлія Миколаївна
2. Yuliya M. Chornous

Кваліфікація: д.ю.н., професор, 12.00.09**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0001-9710-4858**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Національна академія внутрішніх справ**Код за ЄДРПОУ:** 08751177**Місцезнаходження:** пл. Солом'янська, Київ, 03035, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:****Ідентифікатор ROR:****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Нор Василь Тимофійович
2. Vasyl T. Nor

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.09**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0002-5597-9768**Додаткова інформація:** Scopus Author ID: 59666229000; Web of Science Researcher ID: FPS-4494-2022; <https://scholar.google.com/citations?hl=uk&user=bE-hos8AAAAJ>**Повне найменування юридичної особи:** Львівський національний університет імені Івана Франка**Код за ЄДРПОУ:** 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Сокурєнко Валерій Васильович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Сокурєнко Валерій Васильович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Абламський Сергій Євгєнович

Реєстратор

Юрєнко Тєтяна Анатоліївна

**Кєрівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрєнко Тєтяна Анатоліївна